

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav české literatury a komparatistiky

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Anety Zrakové *Božena Němcová a její vnímání generací Z*

Cíl práce, její účel a směřování

Cíl práce jasně vytyčuje již její název - diplomantka si ve své práci klade otázku, jak generace Z vnímá Boženu Němcovou. Vzhledem k tomu, že záměrem není zjišťovat, jak generace Z Němcovou čte, ale vnímá, je logické, že se autorka zabývá i mediální reprezentací BN. Práce tím pádem sleduje a tematizuje více problémů: mediální reprezentaci života a díla BN, definici a charakteristiku tzv. generace Z, proměny čtení a čtenářství a metodologické možnosti jejich zjišťování a ověřování.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Z textu diplomové práce je patrné, že Bc. Zraková vychází z široké znalosti sekundární i primární literatury k dílu a osobě Boženy Němcové. Těžiště práce ale spočívá v kvantitativním a kvalitativním výzkumu, diplomantka tedy pracuje i se základní sociologickou literaturou a poučeně interpretuje i konkrétní výzkumy čtenářství, jež se zaměřením její práce souvisejí - např. výzkum dětského čtenářství, který prováděla Národní knihovna ČR, nebo mezinárodní šetření PISA, jež zkoumá mimojiné čtenářskou gramotnost.

Styl a prezentace

Účelu a cíli práci odpovídá i její stylistická podoba. Převažují výkladové a deskriptivní pasáže. Autorka formuluje jasně, zřetelně, bez zásadních pravopisných i stylistických chyb; práce prošla pečlivou korekturou, což nebývá vždy zvykem. Jediný problém vidím v tom, že není úplně jasný modelový čtenář. Má jim být komise státní zkoušky? Odborná veřejnost? Nepoučený laik? Středoškolský učitel? Tato nejistota v modelovém čtenáři občas vede k publicistickým kliše typu: *mluvíme o ženě, která se do dějin národa zapsala nesmazatelným inkoustem* (s. 9), autor *píše humornou formou* (s.22).

I přestože interpretace literárního textu není cílem práce, působí synopse zmiňovaných děl až příliš zjednodušujícím dojmem. Např. o Urbanově *Poslední teče za rukopisy: Kniha na pomezí faktu a fikce tak podle našeho názoru může po svém přečtení přimět čtenáře k pátrání po tom, které části jsou smyšlené a které se zakládají na pravdě – mohla by být také atraktivní povinnou četbou pro vyšší ročníky střední školy.* (s. 18) Podobně charakteristika komiksu *Ve stínu šumavských hvozďů* připomíná spíš studentský zápis do čtenářského deníku: *V tomto parodickém díle totiž do českých luhů a hájů zavítá Old Shatterhand, slavná postava z májovek. Přijíždí do Čech jako hrdina, který musí zachránit naši zem před zloduchem, kterým není nikdo jiný než BN alias Barunka Panklová, jež se snaží změnit svět pomocí své knihy Babička. Samozřejmě ani Babička tady není klasickým venkovským románem 19. století – všechny její postavy jsou totiž nahé. BN chce svou nemravností svést i Shatterhanda, který naopak zosobňuje ctnost a mravnost. Je prezentována také jako feministka, revolucionářka s touhou změnit zažité procesy; je zároveň místy éterická a ženská. Se Shatterhandem nemá*

příliš slitování a během celého příběhu ho ostře a zpříma analyzuje a rozebírá jeho osobnost. Ačkoli nakonec Mayův hrdina vyhraje, dojde u něj ke ztrátě ideálů a mravních zásad. (s. 19)

Netýká se to pouze anotací literárních textů, ale i pasáží, kde autorka konstruuje společensko kulturní kontext fenoménů, které zkoumá. *I poválečné Československo bylo pod vlivem budování nového režimu. Bylo to také období politických procesů (např. Milada Horáková, R. Slánský), brežněvovské politiky (posilování moci SSSR, útlum zahraniční politiky a stagnace), ale také období filmů K. Zemana nebo M. Friče, vzniku divadel Semafor a Na Zábradlí nebo první československé Nobelovy ceny (za chemii) v roce 1959. (s.57)*

nebo

Příslušníci generace Z ovládají online prostředí už od dětství, jak jsme už zmínili. Díky tomu umějí navazovat přátelství i na dálku, jsou multikulturní a globální. Na druhou stranu mají tolik možností a tolik inspiračních zdrojů, že mohou mít problémy zůstat jen u jedné věci, jednoho koníčku nebo projektu, a mít problémy s rozhodováním. Chtějí všechno rychle, nově, neobvykle a hlavně online. (s.62)

Možná by pomohlo (a rozsahu i hutnosti práce prospělo), kdyby se některé z těchto pasáží očitly spíše v poznámkovém aparátě. K určité trivializaci také dochází tehdy, když autorka coby sekundární text volí publicistický (časopis *Forbes*, *aktuálně.cz*) či encyklopedický (wikipedia) zdroj. Využití mediálních textů vzhledem k zaměření práce je legitimní, jen by se s nimi mělo zacházet jinak než statistickými údaji či sociologickou studií.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Navzdory výše napsanému se jedná o velmi disciplinovanou práci s pečlivě budovaným poznámkovým aparátěm, funkční a logickou kompozicí - autorka si nejdříve vytyčí mediální pole, ve kterém se bude pohybovat, poté definuje základní pojmy a metody, následuje výzkumná část a interpretace samotného výzkumu. Přičemž je třeba vyzdvihnout - jakkoli to slouží spíše akademické disciplinovanosti než čtenářské atraktivitě - , že věnuje značný prostor i tomu, že komentuje metodologii výzkumu, sestavování dotazníku, způsoby jeho hodnocení, atd. Také je třeba ocenit precizní přílohy.

Závěrečné hodnocení

Celkově se jedná o kvalitní práci, která svou extenzitou a precizností provedeného výzkumu i jeho následnou interpretací překračuje standard diplomových prací. V závěru autorka navíc nabízí další pole možností, které její výzkum otevírá, kam by se dal rozšířit, atd. Za přínosné považuji však nejen samotný výzkum, ale i vytvoření *médiografie* BN. Diplomantka v ní představuje prozaické, filmové, rozhlasové, divadelní, ale i facebookové instagramové, youtubové reprezentace života a díla BN. A do svého výčtu zahrnuje rovněž mediální reprezentace nedávného výročí, ankety, apod.

Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako **výbornou**.

K obhajobě navrhuji zvážit tyto okruhy:

- 1) Jsou pro autorku v něčem výsledky výzkumu překvapivé? Předpokládám, že např. souvislost čtenářských aktivit rodičů a dětí, genderu a preference žánru, čtenářských

návyků a typu školy by se dala odhadnout předem...

- 2) Dá se z výzkumu interpretovat, jak a v čem konkrétně se proměňuje čtenářství generace Z? Jak například blogy, booktubeři, instagram proměňuje způsoby čtení? A dalo by s to nějak využít ve školní praxi?
- 3) V úvodu práce zazněly i dílčí otázky, zda *může téměř dvě stě let staré dílo obstát v dnešní době sociálních sítí* a zda *může mladá generace, která je tak odlišná od té předchozí, vůbec její (BN) hodnotu pochopit?* Poskytuje tedy dotazníkové šetření (a řízené rozhovory) odpověď na to, čím konkrétně dílo, nikoli obraz, BN ob stojí u mladé generace? A ukazuje, jaké a jak hodnoty díla BN tato generace chápe?

V Praze 24. ledna 2022

Mgr. Blanka Činátlová, Ph.D.